

УДК 657.37

Лежненко Л. І.

lezhnenko.liudmyla@kneu.edu.ua, ORCID ID: 0000-0002-0347-5875

*к.е.н., доц., доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ*

Кругла М. М.

kruhla.maryna@kneu.edu.ua, ORCID ID: 0000-0001-6268-7635

*к.е.н., доц., доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ*

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ МСФЗ (IFRS) У СВІТІ І В УКРАЇНІ

Анотація. У статті в історичному контексті розглянуто становлення та впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в міжнародну облікову систему. Визначені основні етапи їх формування та удосконалення протягом піввікового періоду їх дії. В роботі встановлені причини для створення єдиного міжнародного облікового законодавства, яким стали зростання обсягу міжнародної торгівлі та інвестицій, глобалізація економіки та створення Європейського Союзу. Функції зі стандартизації обліку було покладено на Комітет з міжнародних стандартів обліку – міжнародну організацію, створену групою професійних бухгалтерських організацій. Першочерговою метою діяльності Комітету визначено необхідність гармонізації облікових стандартів, які на той час суттєво відрізнялися між країнами, що ускладнювало порівняння фінансової звітності міжнародних компаній. В роботі розглянуто етапи розвитку, впровадження, удосконалення та адаптації міжнародних стандартів до облікових систем та вимог світової економіки. Розглянуто шлях трансформації МСБО (IAS) в МСФЗ (IFRS); конвергенцію міжнародних стандартів і американських стандартів бухгалтерського обліку; з'ясовано вплив глобалізаційних аспектів у світі на становлення, мету та статус міжнародних стандартів фінансової звітності. В статті зазначені основні напрямки розвитку нового напрямку звітності – нефінансової звітності зі сталого розвитку, та визначено нормативно-правове регулювання її складання та подання. З кінця 90х років попереднього століття Україна здійснює кроки в напрямку зближення свого облікового законодавства до міжнародних вимог. В статті визначені суб'єкти господарювання України, які згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» зобов'язані складати звітність за МСФЗ (IFRS), досліджено важливість застосування міжнародних стандартів для великих компаній та компаній, які налаштовані міжнародні контакти й інвестиції та визначено проблеми щодо переходу на міжнародні стандарти обліку і звітності. В статті узагальнено напрямки наукових досліджень щодо поширення МСФЗ в Україні, їх розвиток, впровадження та адаптацію в національній обліковій системі, зазначено напрямки удосконалень.

Ключові слова: облік, звітність, МСБО, МСФЗ, Комітет з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (КМСБО), Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (РМСБО)

Lezhnenko Liudmyla

lezhnenko.liudmyla@kneu.edu.ua, ORCID ID: 0000-0002-0347-5875

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Consulting, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv

Kruhla Maryna

kruhla.maryna@kneu.edu.ua, ORCID ID: 0000-0001-6268-7635

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Consulting, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv

HISTORICAL ASPECTS OF THE IMPLEMENTATION OF IFRS IN THE WORLD AND IN UKRAINE

Abstract. *The article examines the formation and introduction of international financial reporting standards into the international accounting system in a historical context. The main stages of their formation and improvement during the half-century period of their operation are defined. The work establishes the reasons for the creation of a unified international accounting legislation, which were the growth of the volume of international trade and investments, the globalization of the economy and the creation of the European Union. Accounting standardization functions were assigned to the International Accounting Standards Committee, an international organization created by a group of professional accounting organizations. The primary goal of the Committee's activity was determined to be the need to harmonize accounting standards, which at that time differed significantly between countries, which made it difficult to compare the financial statements of international companies. The paper examines the stages of development, implementation, improvement and adaptation of international standards to accounting systems and requirements of the world economy. The way of transformation of IAS into IFRS is considered; convergence of international standards and American accounting standards; the impact of globalization aspects in the world on the formation, purpose and status of international financial reporting standards is clarified. The article indicates the main directions of the development of a new direction of reporting – non-financial reporting on sustainable development, and defines the regulatory and legal regulation of its preparation and submission. Since the end of the 90s of the previous century, Ukraine has been taking steps to bring its accounting legislation closer to international requirements. The article identifies business entities of Ukraine that, according to the Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine", are required to prepare reports according to IFRS, examines the importance of applying international standards for large companies and companies with international contacts and investments and identified problems regarding the transition to international accounting and reporting standards. The article summarizes the directions of scientific research on the spread of IFRS in Ukraine, their development, implementation and adaptation in the national accounting system, and indicates the directions of improvements.*

Key words: accounting, reporting, IAS, IFRS, International Accounting Standards Committee, International Accounting Standards Board.

JEL Classification: M41, M48

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2024-41-07>

Постановка проблеми. Через прагнення компаній до уніфікації, прозорості, надійності економічної інформації про діяльність компанії, пошук можливостей доступу до міжнародних ринків капіталу, виконання регуляторних вимог інституцій і бажання підвищити якість управління та звітності, в світі відбувається стрімке поширення Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ (IFRS)). Воно пояснюється тим, що фінансова звітність, яка потрібна інвесторам, власникам та зацікавленим користувачам повинна бути зрозумілою й достовірною, об'єктивною, повною, своєчасною і прозорою. А в умовах глобалізаційних процесів МСФЗ (IFRS) забезпечують єдині стандарти для фінансової звітності компаній у світовому масштабі.

Важливість переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності для українських суб'єктів господарювання обумовлено низкою причин, серед яких: залучення іноземних інвестицій, вихід на нові ринки та розширення зв'язків з іноземними бізнес-партнерами, полегшення обміну фінансовою інформацією, впровадження найкращих практик ведення та супроводу бізнесу, які використовуються на міжнародному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Численні аспекти впровадження і застосування МСФЗ (IFRS): порівняння МСФЗ з національними стандартами, їх адаптація до національних особливостей; вплив МСФЗ на якість фінансової звітності компаній; економічні наслідки прийняття МСФЗ для компаній; зв'язок між МСФЗ (IFRS) і практиками

корпоративного управління досліджуються українськими науковцями і практиками. Серед них: Голов С. [1], Легенчук С. [2], Озеран А. [3], Остап'юк Н. [4], Харламова О. [5], Шигун М. [4] та багато інших.

Постановка завдання. Історичні аспекти розвитку та становлення МСФЗ як мови світового обліку, які обрані метою нашого дослідження, дозволять глибше зрозуміти деталі та особливості їх адаптації в національних економіках, сприятимуть розумінню напрямів їхнього подальшого розвитку для прискорення впровадження та належної ефективності застосування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Становлення спільної міжнародної облікової практики та узгодження методологічних аспектів бухгалтерського обліку та фінансової звітності в єдиному форматі розпочалося ще у 70-х роках минулого сторіччя і відбувається перманентно. З 2005 року відбувається стрімке схвалення МСФЗ (IFRS) як визнаної основи для складання фінансових звітів в країнах світу. У 2005 році таких країн було 90, в 2006 – 100, у 2013 – понад 120. Згідно з офіційними даними Ради з МСФЗ (IFRS) з 2019 року складати звітність за міжнародними стандартами вже зобов'язані компанії у 166 країнах світу [6]. Це, передусім, банки, страхові компанії, підприємства, які видобувають корисні копалини загальнодержавного значення тощо.

Аналіз історичного поступу створення та впровадження єдиної міжнародної облікової системи дозволив виявити декілька основних її етапів.

Початковий етап характеризується зародженням та формуванням підґрунтя для розвитку єдиного європейського облікового законодавства. Поштовхом цьому стало створення Європейського Союзу (далі – ЄС) як простору для розвитку внутрішнього ринку та вільного переміщення товарів, робіт, послуг та капіталу. В цей час починається уніфікація спільної торговельної політики та утворюється Європейська валютна система. Зазначені події визначають необхідність нормативного регулювання процесів, що призвело до прийняття трьох Директив ЄС та формування єдиних принципів обліку та складання звітності в Європі. 29 червня 1973 року відбувається створення Комітету з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та розробка і видання перших МСБО

(IAS). Основоположні нормативні документи з регулювання обліку, прийняті в цей період (1978 р. – IV директива ЄС (№ 78/660/ЄЕС); 1983 р. – VII директива ЄС (№ 83/349/ЄЕС); 1984 р. – VIII директива ЄС (№ 84/253/ЄЕС)) закладають фундаментальні засади регламентування основних вимог складання фінансової звітності, визначення обов'язковості аудиту, внесення відповідних змін для впровадження МСБО (IAS).

Наступний етап характеризується глобальним розповсюдженням та застосуванням Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IAS), прийняттям загальної стратегії гармонізації національних та міжнародних облікових практик країн ЄС. В травні 2000р. відбувається реорганізація виконавчої влади МСБО (IAS) шляхом прийняття нового статуту та перейменування Комітету в Раду з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. За період функціонування Комітету було сформовано Концептуальну основу фінансової звітності, розроблено 41 стандарт бухгалтерського обліку, затверджено рекомендації щодо застосування МСБО (IAS) як основної системи формування звітності для компаній, які представлені на міжнародному ринку капіталів. Це дало змогу зобов'язати всіх членів Міжнародної комісії з цінних паперів складати фінансову звітність за МСБО (IAS).

Прискорення світових глобалізаційних процесів та їх ідентифікація Міжнародним валютним фондом за напрямками: торгівля, фінансові транзакції, рух капіталу та інвестицій, а також потужна актуалізація екологічних проблем світу (глобальне потепління, забруднення повітря, води і т.п.) сформували передумови нового етапу розвитку міжнародних стандартів обліку. На початку 2000-х відбувається впровадження системи контролю за дотриманням вимог стандартів, створюється Європейська консультативна група щодо технічної підтримки та експертизи контролю. На заміну МСБО (IAS) вводяться Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS). Так, 19 липня 2003 року затверджується МСФЗ (IFRS) 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності». Отже, на цьому етапі МСФЗ (IFRS) стали основою для узгодження і стандартизації облікових систем різних країн. По-перше, з 2005 року відчувається ширше використання МСФЗ (IFRS) різними суб'єктами господарювання; по-друге,

в цей період розпочинаються процеси конвергенції міжнародних стандартів та американських стандартів бухгалтерського обліку; по-третє, вводяться в дію нові директиви: 2006 р. – директива 2006/43/ЄС; 2013 р. – 2013/34 ЄС. Нововведені директиви містять вимоги з формування нефінансової або інтегрованої звітності компанії, які включають обов'язкову інформацію щодо відповідальності перед всесвітом та суспільством за свою діяльність.

Початок гармонізації бухгалтерського обліку в Україні датується прийняттям у 1998 році Програми реформування бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів та ухваленням Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [7] й Положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Прийняті національні стандарти обліку, хоч і були узгоджені з міжнародними, але при цьому орієнтовані на традиції облікової школи, ментальні та економіко-правові особливості ведення бізнесу в Україні. Це означало, що між МСФЗ і П(С)БО є суттєві різниці [8].

З 2013 року в Україні стартує етап вбудовування міжнародних стандартів обліку і звітності у національну облікову систему. В ст. 12¹ чинної редакції Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [7] визначено перелік суб'єктів господарювання, які обов'язково складають та подають фінансову звітність і ведуть облік за МСФЗ (IFRS). Це:

- підприємства, що становлять суспільний інтерес;
- публічні акціонерні товариства;
- суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях;
- материнські підприємства груп, у складі яких є підприємства, що становлять суспільний інтерес;
- материнські підприємства великої групи, які не належать до категорії великих підприємств;
- підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України [7].

Додатково до переліку, на добровільних засадах складати фінансову звітність можуть будь-які суб'єкти господарювання (крім бюджетних установ), які самостійно визначити доцільність застосування МСФЗ (IFRS).

Важливість переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності для великих і суспільно важливих українських суб'єктів господарювання обумовлено не тільки законодавчими вимогами, а й низкою причин, які сприятимуть подальшому розвитку підприємств. Серед них: розширення сфери впливу на іноземних бізнес-партнерів, вихід на нові ринки, залучення додаткових інвестицій, полегшення обміну фінансовою інформацією, доведення застарілих способів господарювання до загальноприйнятих на міжнародному рівні.

Процес впровадження МСФЗ (IFRS) для трансформації звітності підприємств та в облікову практику викликає у більшості бухгалтерів-практиків і теоретиків-науковців багато труднощів. Вони часто пов'язані з недосконалим знанням МСФЗ (IFRS), принциповими різницями в підходах до обліку за національними і міжнародними стандартами. Українські бухгалтери часто відчувають брак детальних рекомендацій та інструкцій, які допомогли б їм правильно застосувати МСФЗ (IFRS) у конкретних ситуаціях. Освітні програми в університетах та спеціалізовані курси не завжди забезпечують необхідний рівень знань і навичок з МСФЗ (IFRS). Зазначені проблемні питання визначають напрямки досліджень та шляхи усунення методологічних проблем обліку та складання фінансової звітності (табл. 1).

Рада з міжнародних стандартів фінансової звітності здійснює постійне вдосконалення стандартів обліку, демонструючи значну еволюцію в підходах до бухгалтерського обліку та звітності, спрямовану на підвищення прозорості, порівнянності та надійності фінансової інформації для користувачів фінансових звітів. Так протягом останнього десятиліття Радою оновлені МСФЗ 15 «Доходи від договорів з клієнтами», МСФЗ 3 «Об'єднання бізнесу» та МСФЗ 17 «Страхові контракти», досліджувались проекти, пов'язані з методами дисконтування та концептуальними основами фінансової звітності. У 2016 році затверджено новий стандарт МСФЗ (IFRS) 16 «Оренда», який вимагав від орендарів визнавати оренду як актив та зобов'язання, а у 2017 році опубліковано оновлення до МСФЗ (IFRS) 9 «Фінансові інструменти», що передбачає застосування моделі очікуваних кредитних збитків для оцінки ризику неповернення позик.

Аспекти дослідження МСФЗ українськими вченими

Напрями дослідження МСФЗ	Аспекти дослідження МСФЗ	Розкриття українськими вченими в працях
Теоретичні засади ведення обліку і складання звітності за МСФЗ	Актуальність впровадження МСФЗ в облікову практику України	Голов С. [1], Харламова О. [5], Легенчук С. [2], Шигун М., Остап'юк Н. [4]
	Гармонізація національних і міжнародних стандартів	
	Трансформація облікових даних та фінансової звітності	
	Значення фінансової звітності підприємств, складеної за МСФЗ для прийняття управлінських рішень	
Звітність за МСФЗ	Якісні характеристики звітності, складеної за МСФЗ	Фоміна О., Семенова С. [9]
	Таксономія звітності	
Методологічні засади обліку і звітності за МСФЗ	Методологічні засади обліку і звітності за МСФЗ	Засадний Б., [10], Озеран А.В. [3]
	Методика складання звітних форм за МСФЗ	
	Облікова політика за МСФЗ	
Особливості обліку окремих об'єктів за МСФЗ	Облік окремих об'єктів (основні засоби, запаси, фінансові інструменти, зобов'язання тощо)	Пилипенко Л., Тивончук О. [11]
Історія МСФЗ	Історія МСФЗ	Мельник Н. [12]

Джерело: укладено авторами

З 2018 році починає діяльність Міжнародна рада з екологічних стандартів звітності (ISSB), заснована для розробки стандартів звітності про сталий розвиток. Звітність зі сталого розвитку дозволяє компаніям продемонструвати свій прогрес у досягненні цілей за різними параметрами сталого розвитку (екологічні, соціальні та управлінські показники). Нефінансова звітність допомагає компаніям інформувати суспільство про позитивні та негативні наслідки їхньої дії для довкілля, суспільства та економіки і, відповідно, визначати пріоритети розвитку.

У 2021 році було опубліковано перші експозиційні проекти щодо загальних вимог до розкриття інформації про сталий розвиток (IFRS S1) та кліматичний вплив (IFRS S2). В 2023 році ці стандарти були затверджені, а з 1 січня 2024 року набули чинності. МСФЗ (IFRS) S1 «Загальні вимоги до розкриття фінансової інформації, пов'язаної зі сталим розвитком» містить вимоги щодо розкриття інформації, яка дозволяє компаніям інформувати інвесторів про ризики та можливості, пов'язані зі стійкістю у короткостроковій, середньостроковій та довгостроковій перспективі. В МСФЗ (IFRS) S2 «Розкриття інфор-

мації, пов'язаної зі зміною клімату» встановлюються вимоги до розкриття інформації у звітності сталого розвитку стосовно клімату.

У 2024 році Рада планує продовжувати оновлювати та вдосконалювати існуючі стандарти. Вже внесені доповнення до МСФЗ (IFRS) 16 «Оренда», МСБО (IAS) 1 «Подання фінансової звітності», прийнято рішення про видання нового МСФЗ (IFRS) 18 «Подання та розкриття інформації у фінансовій звітності», який замінить МСБО (IAS) 1 «Подання фінансової звітності».

Таким чином, враховуючи вимоги світової економіки та її еволюційних процесів, відбувається постійне оновлення, удосконалення та впровадження нових Міжнародних стандартів фінансової звітності, що дає змогу користувачам володіти більш прозорою, доречною та суттєвою інформацією для прийняття управлінських рішень.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Дослідження становлення міжнародної облікової системи показало, що світові економічні процеси розвитку надали поштовху до гармонізації та уніфікації міжнародних нормативно-правових вимог щодо складання і подання фінансо-

вої звітності. Лідером в цьому русі стала Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку – міжнародна професійна організація, яка набула авторитетного значення і вивела міжнародні стандарти фінансової звітності на рівень загальноновизнаних. Поступове, але постійне удосконалення стандартів під світові виклики надають змогу адаптувати міжнародну облікову систему до вимог економічних еволюційних процесів.

Процес впровадження МСФЗ в Україні відбувається з труднощами, пов'язаними з адаптацією функціонуючих облікових систем до нових вимог, недостатньою підготовкою кадрів, підтримкою з боку професійних організацій та експертів, умовами війни. При цьому, українські суб'єкти господарювання все активніше включаються в євроінтеграційні економічні процеси, що свідчить про неминучість впровадження МСФЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голов С. Вдосконалення бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Україні в контексті євроінтеграції. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2014. № 1. С. 3–17.
2. Легенчук С. Щодо необхідності уточнення базових облікових понять та розвитку вітчизняної теорії обліку. *Облік і фінанси*. 2022. №(195). С. 22–31. DOI: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-1\(95\)-22-31](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-1(95)-22-31)
3. Озеран А.В. Гармонізація фінансової звітності підприємств: дис... доктора економ.наук.: спец. 08.00.09./ Бухгалтерський облік, аналіз та аудит за видами економічної діяльності. КНЕУ ім.В. Гетьмана. Київ, 2015. 559 с. URL: <https://kneu.edu.ua/userfiles/d-26.006.06/2016/dis.pdf>
4. Шигун М.М., & Остап'юк Н.А. Глобальні принципи управлінського обліку: комунікація як базис ефективного бізнесу. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. №8. С. 14–19. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/66f95e48-5efb-411d-942c-0513ee38f10f/content>
5. Харламова О.В. Фінансова звітність за міжнародними стандартами: методологія формування та практика імплементації: монографія. Харків : «ЛІДЕР». 2015. 374 с.
6. Портал МСФЗ. URL: <https://www.ifrs.org/about-us/who-we-are/>
7. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
8. Стратегія застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні, затверджена Розпорядженням Кабінету міністрів

України від 24 жовтня 2007 р. № 911-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/911-2007-%D1%80#n8>

9. Fomina O., Semenova S., Berezovska D. Transformation of financial reporting during martial law. *ScientiaFructuosa*. 2022. No3. P. 103–113. DOI: [https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2022\(143\)08](https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2022(143)08)

10. Засадний Б.А. Внутрішній контроль бухгалтерських ризиків в умовах застосування МСФЗ. *Бізнес-навігатор*. 2018. № 2-2 (45). С. 128–132.

11. Пилипенко Л., Тивончук О. Розвиток методики формування управлінської бухгалтерської звітності в системі корпоративного управління. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*, 2020. № 2. С. 61–70. URL: <http://188.190.33.55:7980/jspui/handle/123456789/8544>

12. Мельник Н. Історія виникнення і розвитку міжнародної системи обліку. *Журнал європейської економіки*. 2013. Т. 12, № 4. С. 507–518.

REFERENCES

1. Holov, S. (2014), "Improvement of accounting and financial reporting in Ukraine in the context of European integration", *Bukhhalterskyi oblik i audyt*, vol. 1, pp. 3–17.
2. Legenchuk, S. (2022), "Regarding the need to clarify basic accounting concepts and the development of domestic accounting theory", *Oblik i finansy*, vol. (1(95)), pp. 22–31. DOI: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-1\(95\)-22-31](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-1(95)-22-31)
3. Ozeran, A. (2015), "Harmonization of financial reporting of enterprises", Abstract of the Doctor of Economic Sciences dissertation, Accounting, analysis and audit by types of economic activity, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine, available at: <https://kneu.edu.ua/userfiles/d-26.006.06/2016/dis.pdf>
4. Shygun, M. M. & Ostapyuk, N. A. (2018), "Global principles of management accounting: communication as the basis of effective business", *Ekonomika. Finansy. Pravo*, vol. 8, pp. 14–19, available at: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/66f95e48-5efb-411d-942c-0513ee38f10f/content>
5. Kharlamova, O. (2015), *Finansova zvitnist za mizhnarodnymy standartamy: metodolohiia formuvannia ta praktyka implementatsii*, [Financial reporting according to international standards: methodology of formation and implementation practice], Lider, Kharkiv, Ukraine.
6. Portal MSFZ, available at: <https://www.ifrs.org/about-us/who-we-are/>
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Law of Ukraine " On Accounting and Financial Reporting in Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

8. Cabinet of Ministers of Ukraine (2007), "Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "Strategy for applying international financial reporting standards in Ukraine"", available at: <http://zakon.rada.gov.ua>

9. Fomina, O. Semenova, S. Berezovska, D. (2022), "Transformation of financial reporting during martial law", *Scientia Fructuosa*, vol. 3, pp. 103–113, DOI: [https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2022\(143\)08](https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2022(143)08)

10. Zazadny, B. A. (2018), "Internal control of accounting risks under the conditions of application of IFRS", *Business navigator*, vol. 2-2 (45), pp. 128–132.

11. Pylypenko, L. Tyvonchuk, O. (2018), "Development of the method of formation of management accounting reporting in the system of corporate management", *Instytut bukhhalterskoho obliku, kontrol ta analiz v umovakh hlobalizatsii*, no. 2, pp. 61–70, available at: <http://188.190.33.55:7980/jspui/handle/123456789/>

12. Melnyk, N. (2018), "The history of the emergence and development of the international accounting system", *Zhurnal yevropeiskoi ekonomiky*, vol. 4, pp. 507–518.

*Стаття надійшла до редакції
19 травня 2024 р.*